

Терміносистема медицини у художній літературі та її переклад

А. Ю. Стулень, студентка групи ФПБ-1-17-4.0д, III курс, спеціальність “Переклад”.

Науковий керівник: А. М. Козачук, старший викладач кафедри англійської мови та перекладу, кандидат філологічних наук.

У статті розглянуто проблематику і особливості перекладу медичних термінів, зокрема у художніх текстах. Проведений аналіз доповнено прикладами із роману Джона Гріна “Провина зірок”.

Ключові слова: медична терміносистема; проблематика перекладу; художня література.

The article presents the result of medical terms problematique and their translation peculiarities analysis. The analysis is provided with the examples from John Green “The fault in our stars” novel.

Key words: medical terminology system; fiction literature; translation problematique.

Актуальність та доцільність дослідження. В умовах світової всебічної інтеграції та уніфікації відбувається стандартизація усіх сфер людського життя, що забезпечують “стирання кордонів” між націями і розвиток міжкультурної комунікації. Глобалізація уможлиблює обмін досвідом та професійною термінологією між лікарями-практиками, дослідниками у галузі медицини та філологами, які досліджують закономірності розвитку і вживання специфічної медичної лексики, що і створює потребу у аналізі методології і проблематики перекладу медичних термінів.

Метою дослідження є аналіз медичної термінології у художній літературі і розгляд дотримання стилістичних і культурних особливостей у тексті перекладу.

Аналіз останніх публікацій показав, що особливостями перекладу медичних термінів зацікавлена низка вчених. Цим питанням займалися такі дослідники як М. Вакуленко, М. Сайко, Р. Харцер та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження показують, що близько 90 відсотків нових слів, що з'являються в усіх мовах світу, — це терміни. Сучасна українська термінологія активно поповнюється — здебільшого запозиченнями з англійської мови, наприклад: траст, кліринг, маркетинг [5].

Ці запозичення у деяких випадках виправдані. зокрема М. Вакуленко розглядає такі випадки, коли термін для позначення предмета стає відомим мовою тієї країни, в якій його винайшли (інтернаціоналізми), а також у разі запозичення специфічних термінів для позначення явищ і предметів, не характерних для української реалій (екзотизмів) [1, с. 5].

За інших обставин оптимальним для перекладу термінів шляхом є “поняття → український термін”, а не “іншомовний термін → український термін”, з якої б мови не відбувався переклад [5]. Ми вважаємо, що цим вчений хоче наголосити, що важливо наблизитися до реалій країни, аналізуючи особливості вигляду і використання предмету або явища для його термінологізації.

Прикладом можуть слугувати медичні терміни, часто похідні від латини. Для деяких з них в українській мові існують рівнозначні відповідники: “*tumor*”[8, с. 4] — “*пухлина*”[4, с. 6] , “*edema*”[8, с. 115] — “*водянка*”[4, с. 109]. Для їх перекладу використали зрозумілі симптоми хвороб: у першому випадку це набрякання уражених тканин, у другому — наповнення порожнистих органів тіла рідиною.

Розгляньмо питання перекладу медичних термінів більш детально.

М. Сайко виділяє декілька проблем, із якими стикаються перекладачі, інтерпретуючи медичну терміносистему:

1. Брак двомовних і багатомовних лексикографічних джерел [6, с. 90]. Стрімкий розвиток медицини потребує такого ж швидкого

розвитку довідникової літератури, модернізація якої проходить не так швидко. На нашу думку, зафіксувати сучасні зміни і відкриття у галузі медицини у паперовому вигляді неможливо, тому закономірно популярності набувають електронні словники.

2. Внутрішньотекстова та позатекстова термінологічна нерівність [6, с. 91]. Українська медична термінологія потребує стандартизації, оскільки для одного іншомовного терміна може існувати два і більше відповідників. Наприклад, відповідники терміна “*Heimlich manoeuvre*” [8, с. 237] — “*абдомінальний поштовх*”, “*піддіафрагмально-абдомінальний поштовх*”, “*прийом Геймліха*” [4, с. 220], “*метод Хеймліка*”.

3. Викривлена мовна норма, а саме використання русизмів, спричинене історико-політичними та соціокультурними чинниками [6, с. 91].

4. Питання перекладової практики, до якої належить низка лінгвістичних проблем: а) фальшиві друзі перекладача; б) відтворення термінологічних скорочень [6, с. 91] (наприклад, скорочення “*ER*” [8, с. 231] в залежності від контексту може означати “*машина “швидкої допомоги”*” [4, с. 213] або “*естрогеновий рецептор*”; в) відтворення складних термінів (“*PICC line*” [8, с. 24] — “*периферійний венозний катетер*” [4, с. 26]; г) відтворення епонімів та епонімна незбіжність [6, с. 91-92].

При перекладі медичних термінів застосовуються різні підходи та перекладацькі трансформації. Серед них І. Корунець називає пошук словникових відповідників, транскрибування, транслітерування, калькування, описовий переклад, констектуальну заміну, конкретизацію, генералізацію, прийом лексичних додавань і т.д. [3].

Розглянемо деякі приклади широкоживаних лексичних трансформацій більш детально.

Типовим прикладом трансформації конкретизації є термін “*radiation*” [8, с. 24] – “курс опромінення” [4, с. 26]. Це слово можна вважати багатозначним. Крім цього значення, незалежно існують такі варіанти перекладу як “радіація”, “випромінення”, “сяйво”.

Прикладом трансформації генералізації можна вважати термін “*chest tube*” [8, с. 109] – “дренаж” [4, с. 103]. У процесі перекладу семантичних втрат неможливо уникнути через лексичну і граматичну різницю української і англійської мов.

Для трансформації прийому лексичних додавань достатньо характерним прикладом є термін “*radical neck dissection*” [8, с. 24] – “радикальне втинання шийної тканини” [4, с. 26]. Вона обумовлена різницею у структурах англійських і українських речень та відсутністю лексико-семантичного аналогу у мові перекладу. [2, с. 153]

Ці проблеми стосуються перекладу не тільки наукової, а й художньої літератури, оскільки медицина, як соціальна професія, тісно пов’язана із літературою.

По-перше, багато відомих авторів були лікарями. Наприклад, відома цитата Чехова про те, що медицина — його законна дружина, а література — коханка. По-друге, дія багатьох п’єс, фільмів, романів і серіалів відбувається у медичному часопросторі [7 с. 93]. Популярність їх спричинена емоційним впливом на людину, зацікавленістю соціуму у здоров’ї, як найвищій цінності.

На нашу думку, використання медичних термінів у поп-культурі і медіа вимагає їх спрощення, націленого на розуміння контексту ширшим колом людей, не пов’язаних із медициною. Це зумовлює використання в літературі загальновідомих термінів і

понять, методу описання та створення неологізмів, що значною мірою впливає і на переклад художніх текстів із медичною тематикою.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Здійснений аналіз дає змогу зрозуміти, що сучасна термінологічна система української мови активно поповнюється, однак, здебільшого за рахунок запозичень. Для інтерпретації терміну мовою перекладу оптимально використовувати метод відворення поняття як українського терміну, а не іншомовного терміну, як українського терміну.

Перспективним є подальше дослідження використання медичної термінології у масовій культурі, оскільки люди зацікавлені у своєму здоров'ї і його збереженні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вакуленко М.О. Сучасні проблеми термінології та української наукової термінографії: Брошура. Київ, 2009. 69 с.
2. Карцер Г. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування // Філологічні науки. 2013. Книга 3. С. 151-154.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: Нова книга, 2001. 448 с.
4. Назаренко В. Провина зірок. Київ: КМ-Букс, 2017. 228 с.
5. Наконечна Г. Українська науково-технічна термінологія. Історія і сьогодення. Львів: Кальварія, 1999. URL: <https://www.twirpx.com/file/513444/> (date of access: 01. 03. 2020)
6. Сайко М.А. Проблеми перекладу медичної термінології українською мовою. 2019. URL : <https://www.academia.edu/> (date of access: 01. 03. 2020)

7. Downie R.S. Literature and medicine // Journal of medical ethics. 1991. Nr. 17. P. 93-98. URL : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/> (date of access: 01. 03. 2020).

8. Green J. The Fault in Our Stars. New York: Dutton Books, 2012. 313 c.